

БЕЖИТЕМИН»

С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетинин илимий иштер жана өнүктүрүү боюнча проректору, ф.и.д., профессордун м.а. А. С. Жантаев

«15» январь 2021-ж

Жетектөөчү мекеме С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетинин кыргыз тили жана адабияты кафедрасынын Койлубаева Айнура Кадырбаевнанын “Кыргыз тили” окуу китебин түзүүнүн лингводидактикалык негиздери” (5-класстын мисалында) 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз тили) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазган диссертациясына

ПИКИРИ

1. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Талкууга коюлган изилдөөнүн максаты 5-класстын кыргыз тили окуу китебинин лингводидактикалык негиздерин аныктоо жана окуу китебин иштеп чыгуу, аны педагогикалык эксперименттик тажрыйбадан өткөрүү жана колдонууга сунуш кылуу болуп саналат. Чынында азыр Кыргыз Республикасында жалпы билим берүүчү орто мектептердин окуу китептерин заман талабына ылайыктап түзүү маанилүү проблема болуп турат. Мына ушуну эске алсак, бул изилдөөнүн актуалдуулугу эч күмөн жаратпайт.

Изилдөөдө кыргыз тили окуу китебинин лингводидактикалык негиздерин аныктоону, колдонууга сунуш кылууну кыргыз тилин окутуунун методикасы илиминин изилдөө объектисине, предметине айлантууга, кыргыз тили окуу китебинин мазмунуна, түзүлүшүнө, дидактикалык жабдылышына өзгөртүүлөрдү, толуктоолорду киргизүүгө өзгөчө көңүл бурулган. Аталган маселе боюнча тыянактар менен сунуштар кыргыз тили окуу китебинин сапатын жакшыртууну камсыздоо үчүн зарыл болуп эсептелет.

Диссертациялык иштин илимий жаңылыгын 5-класстын “Кыргыз тили” окуу китебинин лингводидактикалык негиздеринин окуу китептерине коюлуп жаткан соңку теориялык-дидактикалык талаптарга шайкеш иштелип чыгышы түзүп турат. Арийне, бул жаатта изденүүчү маанилүү эмгек жасаган, ал конкреттүү класстын окуу китебинин лингводидактикалык негиздерин иштеп чыга алган. Изилдөөнүн натыйжалары педагогикалык экспериментте тастыкталган. Изденүүчүнүн авторлоштугу менен 5-класстын “Кыргыз тили” окуу китеби жана мугалимдер үчүн усулдук колдонмосу даярдалып, мектеп мугалимдеринин жана окуучулардын колдонуусуна берилген. Кыргыз тили

15 24 18 01 2021

боюнча окуу китептерин мазмундук жактан жакшыртуу, өркүндөтүү сунуштары берилген.

2. Жеке автор тарабынан алынган илимий натыйжалар жана алардын илим жана практика үчүн мааниси. А. К. Койлубаеванын изилдөөсүндө кыргыз тилин окутуунун методикасы илими үчүн манаилүү бир катар тыянактар чыгарылган.

Изилдөөнүн натыйжаларынын **илим үчүн мааниси**, анын теориялык жана практикалык тыянактары изденүүчүнүн авторлоштугу менен түзүлгөн 5-класстын “Кыргыз тили” окуу китеби сымал башка окуу китептерин түзүүдө колдонула алары, жалпы эле кыргыз тили боюнча окуу китептерин түзүүнүн лингводидактикалык негиздерин аныктап бергени менен шартталат. Диссертант өзү келген тыянактар негизделген жана ишеничтүү, анткени колдо бар теориялык-методологиялык базага жана эксперименттик изилдөө тажрыйбасына таянып чыгарылган.

Иштин натыйжаларынын **практикалык мааниси**, алар кыргыз тилин окутуу методикасы боюнча усулдук колдонмолорду түзүүдө майнаптуу пайдаланыла ала турганы менен белгиленет. Ошондой эле аларды орто мектептердеги жана ЖОЖдордогу конкреттүү окуу процессинде да колдонууга болот.

3. Изилдөөнүн жыйынтыктарынын негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүк даражасы. Изилдөөнүн жыйынтыктары изилдөөнүн темасы менен байланышкан илимий булактарды терең талдоо, алдыңкы педагогикалык тажрыйбаларды жалпылоо, илимий-теориялык тыянактарды апробациялоо максатында педагогикалык экспериментти жүргүзүүсү менен бекемделген.

1-натыйжа ишенимдүү жана илимий негизделген, илимий-тарыхыйлуулук принцибине таянып илимий-теориялык талдоолор жүргүзүлгөн. “Кыргыз тили” окуу китебин иштеп чыгуу, колдонуу иш-аракеттеринин тарыхы бир кылымдан ашык. Бул мезгилде окуу китебин түзүүнүн бир катар алгылыктуу тажрыйбалары топтолгон. Ал тажрыйбалар кыргыз тилин окутууга коюлуп жаткан азыркы талаптарга жараша өзгөртүү, толуктоолор менен окуу китебин түзүүдө пайдаланылышы талапка ылайык. Айрыкча И. Арабаев, К. Тыныстанов, К. Бакиев, А. Шабданов, А. Жапаров, Б. Үмөталиева, К. Добаев, А. Муратов, Ж. Чыманов ж.б. агартуучу-окумуштуулардын тажрыйбалары эске алынышы зарыл.

2-натыйжа. Азыркы талаптарга ылайык “Кыргыз тили” окуу китептерин түзүүдө анын мазмунунда компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун материалдары түзүшү шарт. Окуу китебинде берилген теориялык-грамматикалык материалдар алардын кепте жана текстте колдонулушу менен биримдикте берилиши, алар окуучулардын кеп ишмердүүлүктөрүн өркүндөтүүгө кызмат кылуучу каражаттар катары азыркы талаптардын негизи болуп саналат.

3-натыйжа. “Кыргыз тили” окуу китебинде берилген бардык билимдер, аларды өздөштүрүү өз алдынча жүргүзүлбөстөн, кеп ишмердүүлүгү жана конкреттүү тексттерди талдоо, өздөштүрүү жана текст түзүү менен күтүлгөн натыйжаларга жетүүгө өбөлгө түзүлөт. Окуу китебинде окуучулар өз алдынча текст түзүүлөрүнө карата ар түрдүү тапшырмалардын берилиши жакшы натыйжа берет. Окуучу өз оюн оозеки жана жазуу формасында толук жана эркин берүүгө көнүгүшү шарт.

4-натыйжа. “Кыргыз тили” окуу китебинин мазмунунда грамматикалык материалдар менен бирге эле окуучунун таанып-билүүчүлүк, жүрүм-турумдук жана баалуулук көндүмдөрүн калыптандырып, өркүндөтүүгө кызмат кылуучу маалыматтар да камтылышы талап кылынат. Ал үчүн кыргыз макал, ылакаптары, накыл сөздөрү, кыргыз тарыхын, маданиятын, дүйнө таанымын, эне тилге болгон мамилесин чагылдырган, класстагы окуучулардын курак өзгөчөлүктөрүнө ыңгайлаштырылган чакан тексттер окуу китебине берилиши мезгил талабы.

4. Алынган натыйжалардын практикалык баалуулугу. Изилдөөнүн практикалык мааниси: Аныкталган 5-класстын “Кыргыз тили” окуу китебинин лингводидактикалык негиздерине таянуу менен аталган класстын “Кыргыз тили” окуу китеби иштелип, орто мектепте, практикада, колдонулуп жатышы менен аныкталат.

5. Диссертациянын негизги жоболорунун, натыйжаларынын жана тыянактарынын жарыяланышынын тастыкталышы. Диссертациянын авторефератында 16 илимий эмгек көрсөтүлгөн. Алардын ичинде 3 окуу китеби, 4 методикалык колдонмо жана 9 илимий макала бар. 2 илимий макала болсо РИНЦ системасында жарыяланган.

Изилдөөнүн жыйынтыктарынын ар кандай деңгээлдеги жыйындарда, илимий-практикалык конференцияларда, семинарларда талкууланып жана тиешелүү басылмаларда жарыяланып тургандыгын далилдейт.

6. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна ылайык келиши. Автореферат диссертациялык иштин мазмуна, анда коюлган максатына, милдеттерине дал келет, илимий аппаратын жана коргоого алып чыккан негизги жоболорун чагылдырат, изилденип жаткан проблеманын теорияда жана практикада иштелип чыккандыгын ачып көрсөтөт, коюлган милдеттерди чечүүнүн ырааттуулугун кароого мүмкүндүк берет.

Автореферат киришүүдөн, негизги бөлүктөрдөн, корутундудан, колдонулган жарыяланган эмгектердин тизмесинен турат. Автореферат кыргыз, орус, англис тилдериндеги бирдей түзүлгөн резюмеси бар.

7. Диссертациянын мазмунундагы жана жасалгалоодогу кемчиликтер. Диссертациялык иште жогоруда белгиленген жетишкендиктер менен катар айрым кемчиликтер бар. Алсак, изилдөөдө 5-класстын “Кыргыз тили” боюнча окуу китебин түзүүдөгү мурдагы

тажрыйбалардын оң-терс жактары, изденүүчүнүн катышуусу менен түзүлгөн окуу китебинде мурдагы авторлордун китептерине салыштырмалуу кандай жаңылыктар киргизилгени толук чагылдырылбай калганын белгилөөгө болот. Мындан тышкары, айрым бир механикалык каталар учурайт.

8. Диссертациянын Кыргыз Республикасында «Окумуштуулук даражаны ыйгаруунун тартиби жөнүндөгү жобого» ылайык коюлган талаптарга туура келиши. Койлубаева Айнура Кадырбаевнанын “Кыргыз тили” окуу китебин түзүүнүн лингводидактикалык негиздери” (5-класстын мисалында) 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз тили) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазган диссертациясы бүткөрүлгөн жана өз алдынча аткарылган, мектеп окуучуларына тилдик багыт берүүнүн маселесине арналган илимий иш болуп саналат.

Диссертациянын натыйжалары менен тыянактарын **колдонуу боюнча сунуштар**. Биз кыргыз тили боюнча, дегеле жалпы билим берүүчү орто мектептерде өтүлүүчү калган башка предметтер боюнча ар бир жаңы иштелип чыккан окуу китептерин педагогикалык эксперименттик текшерүүлөрдөн өткөрүү, алардын өркүндөтүлгөн жаңы варианттарын иштеп чыгуу жаатындагы ишти активдештирүү, улантуу максатка ылайыктуу деп эсептейбиз. Бул болсо жаңы муундагы сапаттуу окуу китептеринин пайда болуусуна алып келип, анын натыйжасында орто мектептердеги билим берүүнүн сапатын жогорулатууга өбөлгө түзүлөт.

Корутунду. Жогоруда айтылгандардын негизинде илимий ишти педагогиканын теориясында жана практикасында илимий-теориялык мааниге ээ болгон, проблеманы чечүүгө салым кошкон эмгек катары баалоого болот. Койлубаева Айнура Кадырбаевнанын “Кыргыз тили” окуу китебин түзүүнүн лингводидактикалык негиздери” (5-класстын мисалында) 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз тили) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазган кандидаттык диссертациялык иши Кыргыз Республикасынын «Окумуштуулук даражаны ыйгаруу жөнүндөгү жоболордун» 9 пунктундагы талаптарга жооп берет, анын автору 13.00.02—окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз тили) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу.

Жетектөөчү мекеме Койлубаева Айнура Кадырбаевнанын кандидаттык диссертациясын Д 13.20.623 диссертациялык кеңешинин отурумунда коргоого сунуштайт.

Диссертацияга жана авторефератка пикир жетектөөчү мекеменин – С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетинин кыргыз тили жана адабияты кафедрасынын 2021-жылдын 15-январындагы отурумунда №5 протокол менен даярдалды.

Отурумга катышкандар: п.и.к., доцент Б. Аман кызы; ф.и.д., профессор А. С. Жантаев; п.и.к., доцент Н. А. Бийгелдиева; ф.и.к., доц.м.а А. К. Чолпонбаев; ф.и.к., доц.м.а Г. Сатылган кызы; ф.и.к., окутуучу Т. А. Өмүрканов; ф.и.к., окутуучу Т. С. Дүйшеева; окутуучу Г. С. Үсөналиева; окутуучу Т. Аскар уулу; окутуучу З. Т. Исакбаева; окутуучу А. С. Мукашова; катчы Э. Керимкулова.

Отурумдун төрайымы, п.и.к., доцент Б. Аман кызы

Отурумдун катчысы Э. Керимкулова

Отурумдун төрайымы Б. Аман кызынын жана катчысы Э. Керимкулованын койгон колдорунун тууралыгын тастыктайм

Кадрлар бөлүмүнүн башчысы М. Акматалиева

*Дата поступления
отзыва в ДС Д 13.20.623
18.01.2021 г. Д. Асанбаев Д.К.*

КАДРЛАР БӨЛҮМҮ
КЫРГЫЗ АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ
КАДРЛАР БӨЛҮМҮ
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им. И. АРБАЕВА
КОЛ ТАМГАСЫН ТАСТЫКТАЙМЫН
ПОДПИСЬ ЗАВЕРЯЮ